

[RELACJA] Boże Narodzenie. Krytycy – obraz po obrazie

Czy laicyzujące się społeczeństwo wciąż może zrozumieć sztukę sakralną, nawet jeśli zapoznało jej kody? Czy sztuka chrześcijańska może wyrażać się w języku kultury współczesnej, czy powinna raczej trzymać się idiomów i symboli z czasów swojej świetności? Co sprawia, że dzieło nadaje się do celów kultowych, a co temu nie sprzyja? Między innymi na te pytania odpowiadali krytycy sztuki, biorący udział w debacie towarzyszącej wystawie współczesnych obrazów Bożego Narodzenia.

W środę, 10 grudnia 2025 r., w podziemiach katedry św. Floriana, odbyła się dyskusja wokół obrazów tegorocznej edycji projektu „Namalować katolicyzm od nowa”, poświęconej tajemnicy Bożego Narodzenia. W debacie wzięli udział **Jan Michalski**, **Liliana Sonik** oraz **o. Łukasz Woś OP**. Dyskusję poprowadził **Jakub Moroz**.

Zajrzyj do Galerii „Namalować katolicyzm od nowa”

Boże Narodzenie to, zdawałoby się, dla artysty temat najwdzięczniejszy z możliwych, zakorzeniony głęboko w sztuce i kulturze, o bogatej ikonografii. Z punktu widzenia teologii jest to jednak jedna z najgłębszych tajemnic chrześcijaństwa – tajemnica Wcielenia. Który z

obrazów powstałych w ramach IV edycji projektu „Namalować katolicyzm od nowa” wyszedł obronną ręką, zmierzyszy się z tajemnicą Słowa, które stało się Ciałem?

Liliana Sonik podkreśliła, że odpowiedzią na kryzys sztuki sakralnej musi być tworzenie dzieł, przemawiających językiem współczesnej kultury. Sztuka chrześcijańska nie będzie możliwa bez cywilizacji chrześcijańskiej; dlaczego jednak nawet w kraju wciąż głęboko katolickim, jakim jest Polska, sztuka ta stoi na tak niskim poziomie? Kryzys sztuki religijnej jest w jakimś stopniu odbiciem kryzysu sztuki w ogóle.

Jan Michalski zauważył, że obrazy IV edycji projektu „Namalować katolicyzm od nowa” nie reprezentują tradycji sztuki apofatycznej, co można uzasadnić radosnym charakterem tajemnicy Bożego Narodzenia. Dodał także, że wbrew pozorom, sztuka chrześcijańska nie przeżywa kryzysu, lecz rozkwita w niespodziewanych miejscach. Sztuka sakralna, przeznaczona do miejsca kultu powinna odznaczać się jednak pewną jednoznacznością, narzucać pewną interpretację. O. Łukasz Woś przyznał, że obrazy, przedstawiające adorację Dzieciątka, oddziałują na niego najsilniej, otwierając go na perspektywę wieczności i skłaniając do kontemplacji misterium Wcielenia.

Czy można w Polsce malować inaczej, niż na ludową modłę? – zapytał Jakub Moroz, nawiązując do tezy, postawionej przez Jana Michalskiego. Liliana Sonik zauważyła, że oglądając obrazy, musimy zapomnieć na chwilę, a przynajmniej wyciszyć nasze przyzwyczajenie do dawnej ikonografii Bożego Narodzenia. Prof. Michalski dostrzegł wyraźne nawiązania do sztuki ludowej u Jarosława Modzelewskiego, u którego

jest to punktem dojścia długiej drogi artystycznej. W szczególności wyróżnił „Adorację Dzieciątka”, doceniając piękny rysunek małego Jezusa. O. Woś zauważył, że obrazy zachęcają do poszukiwania nowego języka do opowiedzenia historii, które doskonale znamy, i odkrycia ich na nowo. Boże Narodzenie, zbanalizowane i skomercjalizowane przez współczesną kulturę, wzywa nas do przyjęcia nowej perspektywy, by odkryć jego głęboki sens. Liliana Sonik dodała, że obrazy takie jak „Adoracja” Modzelewskiego świadomie stanowią kontrę wobec wygładzonych, kolorowych, przytulnych obrazków Bożego Narodzenia i sugerują już ciąg dalszy tej historii – samotność i bezradność Maryi zwiastuje już grozę Wielkiego Piątku. Teologia kenozy, uniżenia Syna Bożego zwróciła natomiast uwagę o. Wosia, gdy omawiał „Adorację” autorstwa Krzysztofa Klimka.

Czy w ikonografii Bożego Narodzenia jest miejsce na humor, dowcip? Ewangelia pokazuje, że Król i Zbawca przychodzi na świat pod postacią niemowlęcia, w ciemnej grocie, wśród zwierząt i pasterzy. Słabe góruje nad mocnym – to Boże szaleństwo, zaprzeczenie logiki potęg tego świata – podsumował o. Woś.

Ostatnie z wydarzeń towarzyszących czwartej odsłonie projektu „Namalować katolicyzm od nowa” odbędzie się 15 stycznia o godz. 18:00 w podziemiach katedry św. Floriana: w dyskusji zorganizowanej pod hasłem *Ludzie słowa – obraz po obrazie* wezmą udział s. Joanna Nowińska, o. Paweł Trzopek OP i Jan Maciejewski. Serdecznie zapraszamy!

Mikołaj Rajkowski

fot. Jacek Łagowski

Nadchodzące wydarzenia towarzyszące wystawie

15 stycznia, godz. 18:00 (czwartek)

Ludzie Słowa – obraz po obrazie

s. Joanna Nowińska, o. Paweł Trzopek OP, Jan Maciejewski

Wszystkie spotkania odbędą się w podziemiach katedry św. Floriana (ul. Floriańska 3, wejście przez basztę).

Godziny otwarcia wystawy

Wystawę „Boże Narodzenie. 20 obrazów” można oglądać od 15 listopada 2025 do 15 stycznia 2026:

• pon.–sob. 12:00–19:00

• niedziele 10:00–20:00

Godziny w okresie świątecznym:

- 24 grudnia – zamknięte
- 25 i 26 grudnia – 10:00–20:00
- 31 grudnia – 12:00–19:00
- 1 stycznia – 10:00–20:00
- 6 stycznia – 10:00–20:00

Organizatorzy projektu „Namalować katolicyzm od nowa”

Teologia Polityczna, Fundacja Świętego Mikołaja, Instytut Kultury św.
Jana Pawła II na Angelicum w Rzymie